

III.

(Negyedik folytatás.)

Hármunk közül Schedelnek jutott azon szerencse, a' szemleíró által legkevesebbé szeretettni; neki, őáltala olly fontosnak tartatni, hogy harmincz számban nem kevesebbszer mint húsz ízben találtnék méltónak a' megtámadtatásra: gonddal levén az iránt, nehogy a' megtámadottnak valamelly oldala ép maradjon: ma tehát a' criticust gyanusítja, holnap tudományos készülleteit kisebbíti, holnap után az academiát szólítja fel: legyen tekintettel titoknoka' elvesztett népszerűségére, midőn restaurálni fog. Hogy pedig ezek mellett méltányos és részrehajlatlannak lássék, helyenként kedvező tulajdonságokat is enged megtámadottjának, de mindig csak olyakat, mikre, tudja, hogy a' publicum nem sokat ad. 'S mind ez szépen játékszinileg úgy vala intézve, hogy a' türodelmes közönség nézzen, halljon és higyen; azonban a' közönségnek több esze volt, mint hogy a' játékszint valóságnak vegye, 's nézett, hallott, és — azt mondta: halljuk a' másik félt is.

Schedel' hatásának neutralisatiójára, minde- nek előtt critica i pályája érdemlé a' szemleíró' figyelmét, és pedig nem annyira annak látható részei: ő nem állításokat igazít, nem ítéleteket czáfol, jól tudván, hogy a' dolog a' közönség' kezében van, hogy az effélehez ez is birkulcsot, és csak az okok' súlya szerint hiend neki; hanem a' láthatatlan oldalokat támadja meg: azt a' tudást, melly még nem is nyilatkozott, 's a' szándékot, a' titkos rugókat, mellyek az író't vezették, 's így nem annyira munka —, mint agy és vesék körül tapogatózik, mert ide, az ész' és szív' gyontató székébe, az olvasó őt nem követheti, itt nincs superrevisio, ellenőrség, itt hinnie kell annak ki üdvözülni akar: e' vak hívés' országa tehát az, hol Csató kereskedik.

„Ki D. Schedel Ferenczcel szép-literaturai tárgyak felett critica i vitába ereszkedik, attól méltán megkívánhatjuk, hogy ha *több emberséggel, egyenességgel 's részrehajlatlansággal* is, de szintannyi alapossággal 's dologisme-rettel nyúljon a' dologhoz“ *), ezt mondja Csató amaz alföldinek, kit olvasóinkkal a' Figy. 32-d. számában, az 510—513. szel. ismer tettük meg; sőt utóbb csak ugyan még okokról is beszél. A' leczke mindenkinek, tehát Csátónak is szól; azonban ő azok közé tartozik, kikről mondatott: *Ügyeljetek az én szavaimra, ne az én tetteimre.* Mert im, Csató' embersége, mint minap láttuk, Daulnay' boros kupájában van; Csató' egyenessége Daulnay' szavaiban, avvagy nem olvastátok-e: „Hazudsz gaz ember!“ így van ez a' legnagyobb egyenességgel

*) 19. sz. 4. l.

megírva, Hirn. 59. szám, 3-d. lap, a' jegyzetben; de hát részrehajlatlansága? ezt még nem ismerik olvasóink, 's azért ehhez alább bővebben térünk vissza; itt csak azt akarván kiemelni, hogy Csató a' Schedel' criticáiban nem lel elég emberséget, egyenességet, részrehajlatlanságot. 'S megmutatja ezt? Nem; Csató maga már ok, neki nem kellenek egyéb okok. — Mondja továbbá azt is, hogy Schedel' szóba vett bírálatának „hiányai és sántikálásai“ vannak. Megengedjük, de midőn azt Csató, polemiai cikkelyben, *maga is* állítja, nem elég az alföldit felszólítani bebizonyításra, adja okát maga is: de hiszen ő maga az ok. Vagy nem hiszitek? Íme: Egy „töredék közöltetik Vajdának „Atila és Buda“ czimű szomorujátékából, melly **NEKÜNK NEM TUD TETSZENI.** (punctum). 35. sz. Nemde mondánk, ő maga az ok, az ő-s-ök? Vagy, lássuk, mint szól a' Jelenkorról: „**ÉN** az egész Jelenkorról és Társalkodóról igen keveset tartok. Valahányszor kezembe veszem, **UGY TETSZIK NEKEM**, mintha ezen lap ígérne valamit, de a' mit soha sem teljesít, mert nem is teljesíthet, 's épen az a' jó, hogy nem teljesítheti. Ezen hamis állásnak, mellybe magát a' Jelenkor helyezé, következőzése aztán azon félcharacteriség és nyavalygás, melly az egészen szánnandó módra előmlik. (punctum). 55. sz. Vajjon, 's igaz-e ez? Bizonyítsa be Cs. úr! — Minek? mondám: igen keveset tartok róla: Stat pro ratione voluntas. Ez — mellelég legyen mondva — *Csató' criticája.* De itt Schedelről van szó: tehát menjünk tovább! „Ama' hideg érzéketlen szív, mellyel ő (Sch.) sokszor egy vastag és sok fáradságba került kötetnek velejét egy pár sorba szorítja össze, 's ha a' dictáló ész úgy akarja, néha egy zsendülő literatori pályát elkeserít, kérlelhetlenül keresztülmetsz, vagy egy már jobbára megfuttatott néhány sorral egészen eltemeti.“ *) 'S meg van ez mutatva? csak egy esettel, egy példával bizonyítva? Nincs, de minek is? avvagy nem tudjátok-e? Csató az ő-s-ök! — „Schedel nem műbíró: ehhez nincs részrehajlatlansága“ **). Véd-okot! Nem kell, itt van Csató, a' főtől talpig ok. — Schedel' ítélete a' Szionról „helytelen és szeretetlen“ ***). Vajjon? Hol az ok? De már itt van valami illyes: halljuk! „Helytelen azért, mivel ítéletem szerint a' legifjabb embernek sem árt gyakran magába szállani, istenről és vallásról gondolkozni, azaz „lelki öreggév“ válnia; 's mivel a' M. Szion tudományos szellemben 's olvasók' számára levén írva, igenis a' gondolkozás' századába való“. Erre azt mondhatná Schedel, hogy a' valóságosságot teljességgel nem lehet mint az ifjuság-

*) 27. sz. 4. l. — **) U. ott. — ***) 33. sz. 4. l.

gal össze nem férhető valamit olly előkelőleg az öregségnek tulajdonítani, hogy a' vallásos ifjut lelki öregnek kelljen, vagy csak lehessen is mondanunk; 's Csató igen jól értette e' kifejezést, 's épen azért kelle neki azt, kedvezni akarván még akkor a' Szionnak, elmagyaráznia; hogy pedig vallásosság és álbuzgóság, vallásosság és fényiszony, vallásosság és üldözés' szelleme egyek volnának, azt Csató Schedellel együtt nem hiszi: sőt később, midőn a' Szion, a' maga áldott együgyűségében, e' legjobb barátját, Csatót is elidegenítette, a' legjobb barát is megszűnt „épülni“ (33. sz.) belőle, 's habár himez hámoz, mégis csak kisiül az 57. számból, hogy propaganda 's proselytismus' szellemét talál benne, hogy az dogmatizálásra, dogmai polemiára hajlik — 's már most kérdezem: nem azt mondta-e ki Csató három holnappal később, mit Schedel itt csak érintett? Nem érdemlették-e az álbuzgóság és türelmetlenség' hősei, bármelly fiatalok legyenek is különben, a' *lelki* öregek' nevét? 's lehet-e a' dogmai harcok' ezen élesztőiről Csatóval azt mondani, hogy írásaik „a' gondolkozás' századába valók?“ — De ime, mit Sch. csak érdeklött, Csató pedig kimondott, attól egy tiszteletre méltó egész rend, kire a' Szion magát kötni akarta, már *előre félt* (Cs. fogja tudni e' folyóirat' megjelenése előtti viszontagságait), 's aggodalmait beteljesedvén, vissza is utasítja magától a' jelen korhoz nem illő szándékot. Avvagy nem vette-e Cs. észre, hogy a' Szion aug. 17-dikén felényire szállítá le adagait, sőt nem volt-e módja megtudni, mint vélekednek felőle az egyház' férfiai, a' legcompetensebb bírák? Valóban, a' következés mutatja, hogy az ítélet még sem volt „helytelen“; 's mihelyt nem volt helytelen, nem volt 2) szeretetlen is. Mondja ugyan Cs.: Egy jó akaratú és kezdő, de nem tehetségtelen, első magyar egyházi hírlapnak útját a' publicum előtt inkább simitanunk illenék, mint azt gúnyoló 's egészen kárhoztató ítéletünkkel göröngyösíteniünk“; 's igaz, attól, ki e' lapot illyennek, t. i. jóakaratúnak, nem tehetségtelennek stb tartja, a' gúny szeretetlenség volt volna: azért szeresse Csató bátran! De ki ellenkezőnek, káros irányúnak tartja, annak erkölcsi kötelessége kijelelni ez irányt, 's figyelmeztetni reá a' közöniséget. Egyébiránt megmondhatjuk Csátónak, hogy már a' Szion' 4-d. számának megjelenése után egy igen metsző bírálat küldeték be hozzánk egy ismeretes egyh. férfintól, mellyet mi csak azért nem vevénk fel, mert be kívántuk várni, a' már akkor mutatkozott irány' mire fejlődését; 's midőn az három hónapi folyamat után bebizonyodott, akkor sem adtuk ki a' kiméletlen gáncs-iratot; de a' hírlapi sajtóról ex professo szólván, nem volt többé szabad, ítéletünket titkolni: mert vajjon nem kívánta-e ezt tőlünk a' Cs. által említett nyilvános lelkismeretesség is? — Így áll tehát e' szeretetlen is, melly Cs. által itt nem utolszor vala említve; hanem mellyet ő, általa jól tudott okokból maga gyakorlott a' publicumon, midőn ezt olly lap iránt hagyá felvilágosítlanul, melly első kezdete óta már egészen az volt, mily-

lyennek ő azt, miután általa megsértetett, az 57. számban rajzolta.

Menjünk tovább. Mit Sch. a' Regélőről mond a' Figy. 16. számában, t. i. hogy az „folyvást meg tudja tartani közönsége” kedvezéseit“, r a v a s z u. m. Cs., 's rajta „hosszas hahotára fakadott“ *). Sch. pedig most is azt hiszi, hogy lap, melly szaporodó concurrentia mellett, azaz: kénytelen levén mezejét többekkel megosztani, mégis meg bírja tartani publicuma' kedvezéseit, vagy más szavakkal, folyvást egyforma részvétet tapasztal a' publicumban, az viszonylag haladásban van 's gratulálhat magának, akár üt rajta hahotát Cs. akár nem.

Ismét: részrehajlók és kétértelműek Schedel' bírálatai **), 's ezeknek remekje Kovács Pál' Thaliájának recensiója ***); 's ugyan itt — mint ha a' Rajzolatok' alföldiét hallanánk szólni, kit Cs. ez úttal kétségbe hozhatlanul majmol — ellenmondásba is szeretné Schedelt keverni önmagával, azt állítván, hogy mit ez a' 431. szeleten egy kézzel Kovács Pálnak ad, azt a' 434-en a' másikkal visszavonja. Mi itt olvasóinkat a' két § gondos összevetésére kérjük, 's ha ellenkezést fognak köztök találni, azaz, ha ugyan azt a' dolgot, ugyan azon oldalról különbözőleg találándják megítélve, akkor szívesen átadjuk Schedelt a' közönség' ítéletének. Epen az mutatja Schedel' szigorú részrehajlatlanságát, 's ő ez egyben büszke, hogy barátiról is nem csak azt mondja el, mit jónak hisz, hanem minden visszatartás nélkül azt is, mit nem jónak: 's ez az, mit lelke' elfogultságában nem tud megfogni az alföldi, Jósika' Utolsó Bátorja körül, nem a' pártos Csató, Kovács' Thaliája körül. — Ellenben Csató az, ki itt magát veri saját szavaival, midőn Schedelt Kovács Pál' részére hajlónak hirdeti, egyszersmind azt is állítván róla, hogy mit neki egy kézzel adott, a' másikkal visszavonja. Szép részrehajlás. — Arra hogy Sch. Kovács' darabjait „játszhatóknak“ ítéli, azt kérdi Cs.: „Valljon hány játszátott tehát a' 'Thalia' három kötetének tíz darabja közül (ezen olly igen „játszható darabok“ közül, mint Sch. úr mondja) a' budapesti magyar színpadokon... és valljon melly sikerrel? Valóban, én szeretném tudni, mit lehet e' kérdésre Sch. urnak csak némi észszel 's alapossággal felelnie“. Erre hagyj kérdezze viszont Sch. Cs. urat: „Vajjon hol és mikor nevezte Sch. a' 'Thalia' három kötetének tíz darabját igen játszhatóknak?“ Ő, ön tudtára, csak a' harmadik kötet' négy darabjáról szólt; 's erre némi észszel és alapossággal ezt feleli: Nem játszátott még egyis, és pedig azon okból, mellyből Molière Nők' iskolája, Alb. Nota' Nótelen philosophusa, Lessing' Barnhelmi Minnája, a' vidéki színeken sikerrel adott Fátyol' titkai, Kísfaludy Károlynak a' vidéken szinte sikerrel adott 8—10 vigjátéka, melyeket a' Pest-megyei padokon szinte nem láttunk még, 's több elismert színi hatásu darab a' magyar academia' repertoriumából — 's talán azért, mert,

*) 33. sz. 4. l. — **) 57. sz. 4. l.

***) Figy. 27. sz.

bármelley okból, a' színésztársaság nem bírt több új darabot betanulni, mint eddig tanult. A' sikeret illetőleg, lehet, hogy Schedel csalódik, hogy e' daraboknak nem lesz színi hatások, 's előre megengedvén, minek még el kell dőlnie, hogy nem lesz: de emlékeztetjük Csátót, hogy szinte voltak darabok, miknek ő színi hatást ígért, mint az academia' játékszíni választmánya' jegyzőkönyvéből bebizonyítható 's az a' padon be nem való-sult, vagy padra még nem is kerültek. Sch. a' Kovács' legújabb darabjairól olvasás után azt tartja, hogy játszhatók; 's ha ezt a' tapasztalás meg fogja ezáfolni, az nem fog egyebet bizonyítani, mint hogy Sch. tévedett, nem pedig, hogy ő Kovács Pálnak a karva kedvezett.

„Ártatlan gonoszság és szándékos reticentiával“ is vádolja Schedelt*), 's kéri „méltóztatnék szokott őszintesége és részrehajlatlansága szerint megmondani miért nincs a' Figyelmező' utolsó számaiban Kunoss úr' Természet című folyóirata, melly egy hét múlva már meg fogott indulni, csak egy szóval is említve, holott stb stb“. Erre nézve, ha úgy tetszik, akar a' typographiába utasíthatjuk Csátót, hol meg fogja tudhatni a' Figy. szedőjétől, miképen a' lapot berekeszteni szokott apróságok a' nagyobb 's főbb czikkelyek által kiszorítva, sokszor hetekig hevernek kiszedve, míg részenként beférnek 's midőn beférnek, időrend szerint jönnek belé. Így maradt el egy párszor amaz új folyóiratnak különben is kissé hosszabb jelentése; mellyet aztán, közeledvén annak megindulása, ennek bevárásával, a' többi folyóiratokról szóló évnegyedi czikkelyhez ítéltünk legalkalmasabban csatolhatni. Ez a' szerkesztőség' őszinte felelete, mellyet, ha úgy tetszik, kielégítőnek fogadhat el Cs. úr, ha nem, tehát nem; 's mellyet különben is csak azért adunk itt, hogy tisztelt előfizetőink előtt némileg mentve legyünk bibliographiai jelentésink' némellykori késései miatt: mert, ezt ne feledje Cs. úr, gyakran hetekkel később lelnek helyet az academia' kiadásai is — 's ha tetszik Cs. úrnak hinni, bizonyosan nem idegenkedésből. Valóban nevetséges benevolisatiókra fakadnak ezen urak; 's szerencse ránk nézve, hogy még azon felül ezek a' többek között a' legfontosabbak.

„Politikai hírlapjaink között a' Jelenkor és Hirnök, két ellenkező elv' képviselői“ stb. „Ez — u. mond Cs. — egy, ama' banal, csillogó, valamit mondani akaró, de valóban semmit mondó állítások közül, millyenek Sch. úr' bírálatiban igen számosan fordulnak elő“. **) Vannak dolgok, miket felesleges mitogatni; 's minthogy itt Sch. csak a' köz véleményt fejezte ki, igen is feleslegesnek tartotta 's tartja most is magyarázatba ereszkedni; csak azt jegyezvén meg Cs. azon szavaira, mellyek a' Hirnök' programmája 's a' Jelenkor' ki nem mondott elve felől mondatnak: hogy lehet hírlapnak tettelegesen elve, a' nélkül hogy az ki legyen mondva; 's lehet

*) 27. sz. 4. l. — **) 33. sz. 4. l.

kimondott elve, de mellynek végtire is csak a' programában van nyoma. Azonban hagyjuk ezt, drága Cs. úr, Kd jól értette e' beszédet, 's nem faggatna érte ha jól nem tudná, hogy az természeténél fogva értekezésünk' tárgya nem lehet.

Az irói tulajdonról szóló értekezésben nyomait látja Cs. „azon literatori pajtásságszellemmek, melly Sch. úrnak critikai 's literaturatörténeti műveit, *legelső fellépése óta, szakadatlanúl bélyegzi*“ *). Sch. elengedi Csátónak a' kárhoztató ítélet' egyéb részei' bebizonyítását, csak a' különösen kiemelt „első fellépésre“ nézve szólítja fel, mutassa meg, hogy péld. gróf Festetics Albert' néhány Pannoniájában 1822—3-ban megjelent critikai 's literaturatörténeti czikkelyeit pajtássági szellem bélyegzé. A' jelen kérdésre pedig: „micsoda érdeme lehet Bajza úrnak abban, hogy az írók' honoráltatását, melly már ő előtte, nemzetiségünk' 's literaturánk' emelkedése' következtében, divatozott.... nem mondom, kezdette, hanem.... csak nagyobb rendszerrel 's következetességgel folytatva gyakorolta?“ az Sch. felelete: hogy mintán Bajza előtt a' szépliteraturai írók (másféle kevés volt) a' Hebe, 's Élet és Literatura' író-kiadóitól semmit, az Aurora' író-kiadójától csak néhányan, és csak egy pár nagyobb munkáért, kaptak tiszteletdíjt, végre, akkori két folyóiratunk' nem-írókiadóitól — noha tiszteletdíjak hirdetve voltak — ritkán, sőt többnyire csak sürgetések után kaptak valamit, mi az akkori folyóirati íróknál köztudomásu dolog: 's kevéssel előtte az egy Wigand kezdett rendszeren honorálni külön könyveket (a Conv. Lex. még ekkor csak indulóban volt): igen is, érdem volt íróinkra, tehát a' literaturára nézve is, olly kivétel nélküli rendszeres díjazást életbe léptetni (részint maga adván azt, részint kiadóitól kikötván) mi szerint minden nemü 's bármelley kicsiny terjedelmű művecske — az is, mellyről azelőtt szó sem volt — ha egyszer kiadásra méltónak találtatott, bizonyossá tétetett díja iránt, a' nélkül, hogy az író kénytelen lett volna azt pironkodva sürgetni. Hogy pedig ez: ösztön, 's hogy ez ösztön nem leheté kedvező hatás nélkül az írók' munkálkodására, hogy e' nélkül sok jeles dolgozás el nem készül, nincs ki tagadhatja. 'S ha ez így van, nem kérdés többé, ha vajjon: „Bajza úr után 's példájára már most mindenik kiadó minden kis czikkelyt honorál-e“? mert a' mi magában helyes, helyes ha nem követtetik is; de Sch. igen hajlandó hinni, hogy, péld. a' Károlyi-Auróra', Hajnal', sőt az Emlényben is legalább a' kisebb darabok' irói alig tarthatának vala tiszteletdíjra számot, ha Bajza ezt vetelkedőjére nézve szükségessé nem tette volna. 'S végre, ha, *mint Cs. mondja*, „Bajza úr' literatori érdeme illy ál pótolékokra és pajtási dicsőítgetésekre nem szorúlt“; Schedel is az említett helyen **) semmifele dicsőítgetésekre nem fakad, hanem oda állítja a' történt dolgot, az a-

*) 49. sz. 3. l. — **) Ath. 1838. I. 73. szelét.

datot pusztán úgy mint van, mint említi Kisfaludy Károlyt, Wigandot, az academiát — miért nem akad fel Cs. ezeken is? — És ime! így bizonyítja be Cs. a' pajtassági szellemet. Bajzánál pajtassági szellem, Wigandnál nem pajtassági szellem.

Utóbb ismét következetlenséggel vádolja Schedelt, azt mondván hogy időszaki sajtónkról közlött második cikkelyében már „maga is a' pusztá bélyegzésre és ismértetésre szorítkozik, 's hozzá az egyetemi bíráló geniet 's az universalis criticust épen nem tartja szükségesnek. Ez ugyan részéről a' következetesség rovására történik, de vigye patvar a' következetességet, ha az ügy 's az írói kölcsönös méltányság és megférhetőség nyer általa“ *). Kérjük az olvasót, hasonlítsa össze a' Figyelmező' Lit. mozgalmái közt az időszaki sajtóról irt első **) és második cikkelyét ***) Schedelnek, 's ítéljen maga. Ahhoz, hogy valaki megítélhesse, hogy ez a' theologiai, meg ez az istálló-étetési vagy trágyázási, még e' tagosztályi, meg tudj' isten miféle cikkely hasznos és helyes, igen is universalis criticus kell, millyen egyedül a' Hírnöknek jutott; a' Figyelmező tehát csak azt tűzte ki céljaul, hogy ivenként megjelenő lapjainknak „koronként irányokról tegyen néhány szót, vagy az érdekesbeknek látszó cikkelyeket név szerint kijelelgesse“. (255. szelet): mert hol nem fah' embere a' referens, 's nem is universalis műbíráló genie, legfelebb a' lapok' irányáról ítélhet, 's azon hatásról, mellyet ő mint dilettans tapasztalt 's gondolja hogy fog más is mint dilettans tapasztalni. 'S minthogy Schedel ennél sem többet, sem kevesebbet nem tön, a' második úgy, mint az első cikkelyben, azaz: itt is, ott is csak irányról szólt, 's a' neki érdekesbeknek látszó cikkelyeket jelelte ki név szerint: annyit tett, 's nem többet, nem kevesebbet, 's nem egyebet, mint a' mit és mennyit ígért vala.

Sch. színbírálatai ellen is tetemes kifogása van Csatónak, mellyek „tanulságosak ugyan“, de Schedel' „szokott secant modorjában“ irattak. Tehát megint *secant*! És miért *secant*? mert „dicséri a' színészt, de nyomban reá olly gáncsot ragaszt a' dicséret-hez, melly ennél sokkal nagyobb 's így ezt csaknem egészen semmivé teszi“. ****). Véleményünk szerint itt az a' kérdés: ama' dicséret érdemlett-e, 's az a' gáncs, habár ennél sokkal nagyobb, igaz-e? Ha igen, úgy

*) 63. sz. 3. l. — **) Figy. 1838. 254—7. szelet. —

) U. o. 474—6. szelet. — *) 39. sz. 4. l.

nem a' modor secant, hanem az a' secant van a' dologban, hogy az embernek többnyire jó és nem jó oldala van, 's hogy e' nem jó — mint péld. Csátónál is — gyakran nagyobb mértékben nem jó, mint a' jó: jó. Ezt általában. Most lás-suk az alkalmazást! „Laborfalvi Rózát úgy kell üdvözelni, mint ki a' tragikai cothurnusban ész-revehetőleg halad, 's kivált az indulatos hányó-dások' kifejezésében erősödik; de ő azon har-monianak 's belső egységnek, melly a' fejtekező lelki állapotokat összeköti 's igazolja, van hiával“. Ezt mondja Sch., mint ha mondaná: ezen alaknak gyönyörűen van rajzolva a' feje, gyönyörűen a' keze, gyönyörűen a' lába, de az egész alakban, mint egészben, nincs harmonia. 'S mi ez ellen a' kifogás, ha igaz a' mondás? Semmi. Maga Csató azt veti utána: „mind ezekben nem az a' hiba, hogy mondatnak, hanem az, hogy *olly közel mondatnak egymáshoz*“. Olva-sóink ezekből látják hogy Schedel' modorja *azért secant*, mert a' kedvező 's nem kedvező *közel mondatnak egymáshoz*. Már most, hogy' lehetne ezen segíteni? Kétség kívül úgy, hogy ha Sch. a' kedvezők után egyébről beszélne, mi talán oda sem való, vagy miről talán nem is akart beszélni, mert fel kell tennünk: hogy mindent elmondott, mit oda valónak tartott, mit mondhatott, 's monda-ni akart, különben mi tartóztatta volna, hogy ne tegye? 'S lám ez volna az igazi modor: mon-dani valamit, nem mert a' dolog' természete ki-vánja, hanem mert a' forma, t. i. hogy a' jó 's nem jó ne álljon közel egymáshoz. Azonban Sch.' szerencséjére Cs'. modorja is ugyan ez! Ne menjünk tovább, lássuk ugyan ezen szemlét! Azt írja itt Csató: „A' játékszini krónikát egy idő óta jobbára Schedel Ferencz ur írja, szokott secant modorjában többnyire, **DE MÉG IS** nagyobb sür-gességgel, többoldalúsággal stb“. Vajjon nincs-e itt a' nem jó és jó átkozott közel egymáshoz? A-labb Schedel' czáfolatáról Kuñoss ellen: „Ezen részletes czáfolat többnyire helyes és adatós ugyan, **DE** az egész minden méltóság nélküli stb“. Ismét: „A' Hasznos Mulatságok egy kalandot közlenek: „Találkozás Dovetztzel“ czim alatt, melly birna érdekekkel, **HA NEM VOLNA** olly igen zavarosan előadva“ és *számos* hasonló hely a' Szemle' foly-tában. Tessék másszor, édes Csató úr, nolle vel-le egy kis historiát közbe szőni, hogy legalább saját szabályát ne tapossa; és a' mi jó ha maga teszi, azért ne *sekirozzon* mást, ha más teszi. Egyébiránt Schedel meg kíván maradni e' „se-cant modor“ mellett, nem ugyan hogy *sekirozzon* hanem mert azt hiszi, hogy minden kép csak úgy jó, ha fény és árnyék a' maga helyén van.